

УДК 811.111:378.147'6(045)

DOI: <http://doi.org/10.32589/1817-8510.2024.2.306379>

Петрова Тетяна Ігорівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри мовної підготовки і комунікації
Київський національний університет будівництва і архітектури
ORCID ID 0000-0001-9009-0553
petrova.ti@knuba.edu.ua

Рубцова Світлана Вячеславівна,
доктор філософії,
завідувач кафедри мовної підготовки і комунікації
Київський національний університет будівництва і архітектури
ORCID ID 0000-0003-4114-5874
rubtsova.sv@knuba.edu.ua

Паніна Олена Віталіївна,
доцент кафедри мовної підготовки і комунікації
Київський національний університет будівництва і архітектури
ORCID ID 0000-0002-8604-8712
panina.ov@knuba.edu.ua

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ СПРИЙНЯТТЯ І ПЕРЕКЛАДУ ОМОФОРМ

У статті проаналізовано причини виникнення труднощів при сприйнятті професійно орієнтованої наукової та технічної літератури, які спричинені різними моделями омоформ. Визначено можливі моделі з метою аналізу омоформ. Запропоновано і описано механізми розмежування омоформ за умови особистісно-діяльнісного підходу. Розроблено систему розмежування опозиційних моделей омоформ і алгоритм їх розпізнавання. Забезпечено сформованість орієнтовної основи розмежування омоформ за принципом свідомого і активного засвоєння моделі через послідовний перехід студентів до самостійної діяльності. Створено і схарактеризовано процес розвитку мовленнєвих і інтелектуальних умінь студентів у межах логіко-сміислової діяльності при формуванні навичок розмежування омоформ шляхом комбінування способів отримання орієнтовної основи дії.

Ключові слова: омоформи; розмежування омоформ; опозиційні моделі; алгоритм розпізнавання омоформ; англійська для професійних цілей; діяльнісний підхід.

Petrova Tetiana,
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Professor of the Department of Language
Training and Communication,
Kyiv National University of Construction and Architecture
ORCID ID 0000-0001-9009-0553
petrova.ti@knuba.edu.ua

Rubtsova Svitlana,
PhD in Educational and Pedagogical Sciences,
The Head of the Department of Language
Training and Communication,
Kyiv National University of Construction and Architecture
ORCID ID 0000-0003-4114-5874
rubtsova.sv@knuba.edu.ua

Panina Olena,
Associate Professor of the Department of Language
Training and Communication,
Kyiv National University of Construction and Architecture
ORCID ID 0000-0002-8604-8712
panina.ov@knuba.edu.ua

METHODOLOGICAL FUNDAMENTALS OF THE OMOFORM PERCEPTION AND TRANSLATION

The article examines and analyzes the causes of difficulties in the perception of professionally oriented scientific and technical literature, which are caused by different models of homoforms. Possible models for the analysis of homoforms are defined. Mechanisms for distinguishing homoforms are proposed and described under the condition of a learner-centered and activity-based learning approach. A system for distinguishing oppositional models of homoforms and an algorithm for their recognition has been developed. The formation of an indicative basis for the delimitation of homoforms based on the principle of conscious and active assimilation of the model through the consistent transition of students to independent activity has been ensured. The process of development of language and intellectual skills of students within the frames of logical-semantic activity during the formation of the skills of distinguishing homoforms by combining methods of obtaining an approximate basis of action has been created and characterized.

Key words: homoforms; differentiation of homoforms; oppositional models; homoform recognition algorithm; English for specific purposes (ESP); activity-based learning approach.

Постановка проблеми. Аналізуючи праці дослідників щодо питання труднощів при сприйнятті професійно орієнтованої літератури технічного спряму-

вання, зокрема зумовлених мовною формою тексту: лексичною і граматичною, ми дійшли висновку про важливість висвітлення питання англомовних моделей омоформ і способів розпізнавання й аналізу студентами цих моделей при професійно орієнтованому читанні та перекладі. Оскільки англомовні омоформи викликають труднощі сприйняття професійно орієнтованих текстів, актуальність дослідження вбачаємо у визначенні і описанні можливих моделей омоформ, процесу виникнення труднощів при сприйнятті і розпізнаванні, основних характеристик процесу формування навичок розмежування студентами омонімічних форм на основі алгоритму дії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми наукового і технічного перекладу, а саме: адекватні термінологічні трансформації, аналіз та характеристика особливостей наукової і технічної термінології, енциклопедичні дані сучасної лінгвістики, граматичні і лексичні труднощі, особливості наукового стилю та пов'язані з цим питання вивчали Н. Давидова, В. Карабан, Ю. Ковалів, І. Корунець, Н. Максимчук, І. Нікітченко, М. Олікова, Л. Омельченко, М. Полюжин, О. Селіванова, Ф. Eskey та інші науковці. Аналіз наукової і методичної літератури дозволяє стверджувати, що питання розпізнавання різних моделей омоформ в англомовному професійно орієнтованому читанні, сприйнятті та трансформуванні рідною мовою остаточно не вичерпано вченими, що й зумовило написання статті.

Мета статті – проаналізувати причини виникнення труднощів при сприйнятті професійно орієнтованої літератури технічного спрямування студентами. Запропонувати і описати механізми розмежування омоформ за умов особистісно-діяльнісного підходу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Протягом багаторічної роботи зі студентами спеціальностей технічного спрямування вивчено англомовну професійно орієнтовану наукову та технічну літературу. Слід зазначити, що науковий мовний стиль є притаманним для технічних текстів, які ускладнені достатньою кількістю термінів і абстрактних слів. Професійно орієнтована технічна література характеризується смисловою точністю, інформативною насиченістю, логічністю і безособовістю викладу матеріалу (Паніна, 2018).

У дослідженні виокремлено лексичні, граматичні і лексико-граматичні форми, які можна визначити як омонімічні.

Поняття “омоформа” походить з грецької мови *homos* – однаковий і з латинської *forma* – зовнішність, лад. Омоформами вважають зовнішньо подібні, але різні за змістом, лексико-граматичні форми контактено розташованих елементів речення, базові одиниці омоформ мають однакове структурне або лексичне оформлення (Петрова & Паніна, 2019). Омоформи мають властивість збігатися в одній або

кількох формах, водночас більшість з них належить до різних частин мови (Ковалів, 2007, с.153).

Думи мої, думи мої,

Квіти мої, *dimu!*

Виростав вас, доглядав вас.

Де ж мені вас *dimu* (Т. Шевченко).

За результатами аналізу значного обсягу технічних англомовних текстів виокремлено шістдесят типових випадків, які підпадають під визначення поняття “омоформи”. Такі випадки вважаємо значущими моделями омоформ.

Основні статистично значущі моделі омоформ, які виявлено в результаті проведеного дослідження, представляємо в трьох таблицях. Так, у таблиці 1 продемонстровано приклади граматичних моделей:

Таблиця 1

А. Граматичні моделі

Модель 1	$N+N+...+N$ (іменник + іменник +...+ іменник)
Модель 2	$V_f (be)$ (особова форма дієслова <i>be</i>)
Модель 3	$V_f (have)$ (особова форма дієслова <i>have</i>)
Модель 4	$V_f (do)$ (особова форма дієслова <i>do</i>)
Модель 5	$V (should)$ (дієслово <i>should</i>)
Модель 6	$V (would)$ (дієслово <i>would</i>)
Модель 7	$V (will)$ (дієслово <i>will</i>)
Модель 8	$V_{nf} (to V)$ (інфінітив)
Модель 9	$V_{nf} (V ed)$ (III форма дієслова)
Модель 10	$V_{nf} (V ing)$ (IV форма дієслова/герундій)

У таблиці 2 представлено приклади форм лексико-граматичних моделей омоформ, де під умовною позначкою “*W*” розуміємо будь-яке слово.

Таблиця 2

Б. Лексико-граматичні моделі

Модель 11	$W (s)$
Модель 12	$W (+ er)$
Модель 13	$W (it)$
Модель 14	$W (more)$
Модель 15	$W (one)$
Модель 16	$W (that)$

У таблиці 3 наведено приклади форм лексичних моделей омоформ, де під умовною позначкою “*W*” розуміємо будь-яке слово.

Таблиця 3

В. Лексичні моделі

Модель 17	<i>W (along)</i>
Модель 18	<i>W (and)</i>
Модель 19	<i>W (any)</i>
Модель 20	<i>W (apart)</i>
Модель 21	<i>W (as)</i>
Модель 22	<i>W (aside)</i>
Модель 23	<i>W (at)</i>
Модель 24	<i>W (before)</i>
Модель 25	<i>W (behalf)</i>
Модель 26	<i>W (but)</i>
Модель 27	<i>W (by + N)</i>
Модель 28	<i>W (ever)</i>
Модель 29	<i>W (far)</i>
Модель 30	<i>W (for)</i>
Модель 31	<i>W (from)</i>
Модель 32	<i>W (if)</i>
Модель 33	<i>W (in)</i>
Модель 34	<i>W (into)</i>
Модель 35	<i>W (just)</i>
Модель 36	<i>W (many)</i>
Модель 37	<i>W (much)</i>
Модель 38	<i>W (nearly)</i>
Модель 39	<i>W (not)</i>
Модель 40	<i>W (nothing)</i>
Модель 41	<i>W (now)</i>
Модель 42	<i>W (off)</i>
Модель 43	<i>W (often)</i>
Модель 44	<i>W (on)</i>
Модель 45	<i>W (once)</i>
Модель 46	<i>W (only)</i>
Модель 47	<i>W (out)</i>
Модель 48	<i>W (over)</i>
Модель 49	<i>W (same)</i>
Модель 50	<i>W (so)</i>
Модель 51	<i>W (some)</i>
Модель 52	<i>W (such)</i>
Модель 53	<i>W (under)</i>
Модель 54	<i>W (up)</i>
Модель 55	<i>W (well)</i>
Модель 56	<i>W (when)</i>
Модель 57	<i>W (while)</i>
Модель 58	<i>W (with)</i>
Модель 59	<i>W (within)</i>
Модель 60	<i>W (without)</i>

(Петрова & Паніна, 2019, с. 492–504).

Розглянемо процес сприйняття студентами інформації з професійно орієнтованої літератури. Поділяємо думку про ефективність формування компетент-

ності в читанні шляхом розвитку інтелектуальних умінь здобувачів освіти: прогнозування, критичного оцінювання, поєднання логіко-сислової діяльності в процесі зорового сприйняття текстового матеріалу, а також систематизації отриманої інформації (Бігич та ін., 2013, с. 370–371; Рубцова, 2023 с. 81–83). Вважаємо, що при формуванні рівня читання незалежного користувача B1-B2 (Council of Europe, 2020, с. 53–59) важливою компонентою усвідомлення прочитаного є сформованість навички орієнтовної дії з розмежування омоформ. Методична мета дослідження полягає в забезпеченні керованого процесу формування необхідних навичок у здобувачів освіти, що дозволить унеможливити виникнення помилок сприйняття текстового матеріалу при професійно орієнтованому читанні студентами технічних спеціальностей.

Аналіз причин виникнення труднощів при сприйнятті і розпізнаванні в професійно орієнтованому читанні різних моделей омоформ дозволив дійти такого висновку: труднощі виникають лише тоді, коли відсутня низка важливих умов, необхідних для правильного виконання орієнтовної дії, яка спрямована на формування сталої навички розрізняти моделі омоформ. Зокрема на початкових етапах формування такої навички викладач має чітко керувати цим процесом і контролювати його.

Виокремлюємо три складники умов формування орієнтовної основи дії:

1. докладний опис послідовності операцій, з яких складається нова дія;
2. повний набір орієнтирів для кожної з цих операцій;
3. система вказівок, зокрема, як і в якому порядку користуватися цими орієнтирами і яким способом виконувати кожну операцію.

Процес формування навички розрізняти омоформи при читанні на початковому етапі розглядаємо в аспекті освітньої взаємодії у площині комунікативного спілкування більшою мірою як пряму з двома комунікантами. Оскільки інформація безпосередньо курсує за двостороннім напрямом викладач < – > студент(и) і не містить третього комуніканта – інформаційний простір (Рубцова, 2023, с. 45–60).

Вибраний нами підхід до формування навичок розмежування омонімічних форм у процесі професійно орієнтованого читання англомовної наукової та технічної літератури передбачає необхідність створення в студентів спеціальностей технічного спрямування операційного механізму потрібної діяльності. Як засіб реалізації такого механізму в процесі навчання виправдовує себе модель структури мовного явища, тобто модель аналізу омоформ.

Створення моделі реалізовано з урахуванням таких завдань:

1. установити наявність/відсутність певних ознак омоформ;

2. провести методичну інтерпретацію омоформ і прогнозування труднощів їх розмежування;

3. визначити межі допустимих рішень мовленнєво-розумових задач та навичок розмежування омоформ;

4. розробити різні форми наглядної реалізації моделі аналізу омоформ і способи одержання орієнтовної основи дій з їх розмежування (комплекс вправ).

5. перевірити отримані результати експериментально.

Поділяємо думку науковців, які вважають, що концентрація уваги, розвиток зосередженості, критичного та логічного мислення, тренування пам'яті в здобувачів освіти безпосередньо впливає на пізнавальну діяльність студентів та ефективність результатів освітнього процесу. У межах особистісно-діяльнісного підходу, зокрема діяльнісного складника, здобувачі освіти формують навички і вміння краще в контексті професійно орієнтованої іншомовної діяльності (Рубцова, 2023).

Слід зазначити, що особливу увагу викладач має приділити акуратності і ретельності дій студентів при роботі над завданнями з метою ефективного впровадження запропонованої методики. Зокрема, важливо при покроковому переході від однієї дії до іншої виконувати кожну операцію правильно з першої спроби, щоб пізніше реалізувати правильність виконання всієї дії як єдиного цілого. Швидкість виконання покрокових операцій не є необхідною компонентою процесу.

Практичне рішення реалізації завдань щодо раціонального аналізу омоформ виконано у вигляді послідовних дій за умови особистісно-діяльнісного підходу до вивчення іноземних мов:

1. викликати з пам'яті весь раніше вивчений матеріал, що стосується тієї чи тієї лексико-граматичної омонімічної форми;

2. подати цей матеріал у системі;

3. проаналізувати мовний матеріал, який є основою опозиційності омоформ.

У ролі системи виступають опозиційні моделі, представлені в таблицях вище, які описані більш докладно в статті “Лінгвістичний аналіз омоформ та їх класифікація для забезпечення якості зрілого читання англomовних текстів за фахом” (Петрова & Паніна, 2019, с. 492–504).

Погоджуємося з науковцями, які поділяють думку про ефективність шляху до оволодіння послідовністю дій через алгоритми, які забезпечують формування навичок і вмінь в освітньому процесі. Отже, аналіз матеріалу моделі пропонуємо здійснювати за допомогою алгоритму. У зв'язку з тим, що алгоритмізація навчального процесу стосується важливого питання розвитку логіко-сміислової діяльності, навчання дає максимальний ефект лише тоді, коли при розробці методики передбачено формування в студентів системи когнітивних дій, які б забезпечили правильне та ефек-

тивне виконання мовно-розумових завдань певного типу і запобігали б вектору багатозадачності. Вектор багатозадачності виникає при “кліповому мисленні” і призводить до поверхового сприйняття інформації, яку студенти швидко забувають.

Тому навчати за допомогою алгоритмів – означає виявляти операційну сторону знань, яку необхідно сформулювати. Ураховуючи це положення, для вираження об'єктної і оперативної сторін моделі розмежування омоформ пропонуємо два типи засобів презентації:

1. описовий (моделі омоформ);
2. операційний (алгоритм).

Перший тип, описовий, представлений на основі лінгво-статистичного аналізу (Петрова & Паніна, 2019). Другий тип, операційний, у згорнутому вигляді для будь-якої моделі являє собою алгоритм дії у певній послідовності і представлений на рис 1.

Усі перелічені в алгоритмі дії виконуються для всіх встановлених моделей з першої по шістдесятю.

У кожному конкретному випадку алгоритм наповнюється діями з орієнтирами, які відрізняють одну форму від іншої.

Відповідно, основне методичне завдання навчання розуміння омоформ сформуємо в такій послідовності завдань:

1. введення загального поняття “омоформи”;
2. ознайомлення з їх опозиційною структурою;
3. аналіз і систематизація опозиційних ознак кожної омоформи;
4. введення поняття “алгоритм аналізу омоформ”;
5. формування орієнтовної основи дії з розпізнавання омоформ.

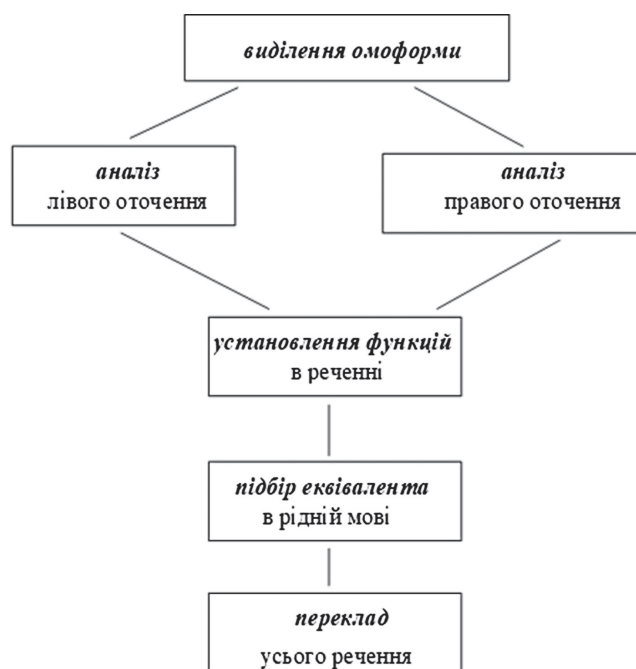

Рис. 1. Алгоритм розпізнавання омоформ

Спираючись на власний досвід, надаємо такий приклад: студенти закладів вищої освіти технічного спрямування при сприйнятті письмового мовлення, тобто при читанні, переважно не одразу бачать різницю у вживанні форм інфінітива (*to V*).

Усунути подібні труднощі сприйняття можна за допомогою такого алгоритму дій:

1. пояснити поняття омоформи *V (to V)*;
2. виділити у тексті всі омоформи інфінітива в реченнях (викликати в пам'яті студента всі форми інфінітива);
3. проаналізувати праве оточення кожної омоформи – визначити наявність чи відсутність присудка після *to V*, тому що модель інфінітива має лише один правий орієнтир, і це дозволяє одразу виключити цей випадок уживання *to V*;
4. послідовно перевірити наявність чи відсутність одного з лівих орієнтирів відповідно до описаних опозиційних характеристик моделі *V (to V)*; зроблений аналіз допоможе знайти правильний еквівалент потрібної форми;
5. співвіднести отриманий результат з відповідним варіантом перекладу;
6. перекласти все речення.

Такий аналіз уможливорює формування в читача вмінь виявляти опозиційні характеристики омоформ, а головне – миттєво співвідносити їх з еквівалентом у рідній мові. Під час засвоєння матеріалу поступово зникає потреба у використанні алгоритму, що й забезпечує сформованість орієнтовної основи дії.

Опанування окремих елементів омоформ і зв'язків між ними засновано на принципі свідомого і активного засвоєння, який найбільш ефективно може бути реалізований шляхом послідовного переходу до самостійної діяльності. Свідоме засвоєння омоформ забезпечує вміння студентів аналізувати явища, що вивчаються, робити висновки і самостійно знаходити оптимальне рішення.

Достовірність запропонованого положення про необхідність послідовного переходу до самостійної діяльності можна довести як теоретично, так і експериментальним шляхом.

Змінюючи умовно послідовність способів отримання орієнтовної основи дії з розмежування омоформ, ми отримали чотири варіанти:

- I. починати з подання в готовому вигляді;
- II. виводити модель аналізу омоформ самостійно під керівництвом викладача;
- III. починати з самостійного складання моделі;
- IV. починати з подання в готовому вигляді і одразу переходити до самостійного складання.

На нашу думку, варіант I не сприяє формуванню у студентів інтелектуальних умінь орієнтовної основи дії з розмежування омоформ у межах логіко-сислової діяльності.

Очевидно, що варіанти II і III неприйнятні в умовах закладу освіти технічного спрямування на підставі того, що самостійне виведення моделі розмежування омоформ без знання логічної структури цих граматичних явищ викликає труднощі для студентів технічних спеціальностей. Варто зазначити: якщо це і можливо певною мірою в II варіанті, тобто під керівництвом викладача, то лише з великими витратами часу, що також не дозволяє вважати цей варіант раціональним.

Використання тільки способу самостійне засвоєння – варіант III – не забезпечує точного розуміння і сталого засвоєння омоформ через недостатність часу, якого для самостійного засвоєння необхідно більше, ніж у будь-яких інших випадках.

Нераціональність IV варіанта теж очевидна, оскільки перехід безпосередньо від подання в готовому вигляді до самостійного складання – це штучно створений бар'єр для студентів, які не мають великого англомовного досвіду. Цей варіант не дозволяє забезпечити послідовний перехід від однієї дії до іншої.

Перелічені вище варіанти способів отримання орієнтовної основи дії з розмежування омоформ встановлені за результатами експериментів, проведених у закладі вищої освіти технічного спрямування. Отримані дані поставили нас перед потребою шукати таку комбінацію вказаних способів, яка б забезпечила якісне засвоєння, з одного боку, і підготовку студентів до самостійної орієнтації в омонімічних граматичних формах, з іншого. Такий спосіб, названий нами комбінованим, використовують у практиці навчання іноземних мов, але в основному стихійно. У проаналізованій літературі не виявлено теоретичних або практичних рекомендацій щодо формування основ комбінування описаних вище способів отримання орієнтовної основи дії при читанні текстів для студентів закладів вищої освіти технічного спрямування.

Усе наведене вище визначило потребу встановити критерії комбінування способів формування орієнтовної основи дії із розмежування омоформ. До них залучаємо:

1. необхідність формування цілісного уявлення про можливі випадки вживання омоформ і дії з їх розпізнавання за допомогою подання в готовому вигляді моделі аналізу омоформи, поняття “алгоритм” і алгоритму розмежування омоформ;
2. доцільність формування вмінь та навичок устанавлювати смислові зв'язки між елементами даної структури під керівництвом викладача;
3. обов'язковість вироблення вмінь самостійно орієнтуватися в матеріалі, який вивчається, шляхом самостійного виведення узагальнювальної моделі омоформи і алгоритму розмежування всіх подібних лексико-граматичних форм.

Комбінування способів отримання орієнтовної основи дії з розмежування омоформ представлено схематично в Таблиці 4.

**Схема комбінування способів отримання орієнтовної основи дії
з розмежування омоформ**

Етапи	Засоби презентації	Спосіб отримання орієнтовної основи дії
1. Ознайомлення студентів з можливими омоформами та засвоєння поняття “алгоритм”	Опозиційна модель омоформ	У готовому вигляді
2. Аналіз кроків з розмежування омоформ	Загальний алгоритм розмежування омоформ	У готовому вигляді
3. Формування вмінь установлювати змістові зв'язки між елементами омоформ та їх опозиційними ознаками	Алгоритм розмежування конкретних омоформ, вправи	Виведення узагальнювальної схеми і алгоритму розмежування конкретних омоформ і виконання вправ під керівництвом викладача
4. Формування вмінь самостійної орієнтації в моделях омоформ при читанні текстів зі спеціальності	Тексти за фахом	Самостійний аналіз та переклад омоформ

Результати дослідження. Експериментальна перевірка підтвердила ефективність запропонованого підходу і дозволила дійти таких висновків:

1. отримуючи необхідну інформацію і певну настанову на початковому етапі *в готовому* вигляді, студенти готуються до виконання операцій, адекватних до діяльності, що формується (етап 1, 2);

2. виконуючи частину роботи *під керівництвом викладача*, студент закріплює навички та вміння розв'язання диференційованих задач, що особливо важливо при оволодінні омонімічними формами (етап 3);

3. переходячи до *самостійного складання* низки операцій, студенти засвоюють пропновані граматичні форми активно, що забезпечує сформованість орієнтовної основи дії в розмежуванні омоформ у процесі читання (етап 4).

Перспективи подальших розвідок. Визначивши логічну структуру омоформ, труднощі їх розмежування, операції, що складають алгоритм дії з розрізнення омоформ, ми отримали можливість для пошуку раціональних шляхів вирішення практичних завдань навчання – формування навичок розмежування омоформ за допомогою певних вправ і розвитку інтелектуальних умінь орієнтовної основи дій в межах логіко-сміслової діяльності. Подальші наукові пошуки вбачаємо в розробленні підсистеми вправ з урахуванням когнітивного розвитку студентів.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

- Бігич, О. Б., Бориско, Н. Ф., Борецька, Г. Е. та ін. (2013). *Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів*. С. Ніколаєва (Ред.). Ленвіт.
- Карабан, В. І. (2004). *Переклад наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми*. Нова книга.
- Ковалів, Ю. І. (2007). *Літературознавча енциклопедія: у двох томах. Серія “Енциклопедія ерудита”*. Том 2. Видавничий Центр “Академія”.
- Паніна, О. В. (2018). *Англійська мова. Науково-технічний переклад: конспект лекцій*. КНУБА.
- Петрова, Т. І. & Паніна, О. В. (2019). Лінгвістичний аналіз омоформ та їх класифікація для забезпечення якості зрілого читання англомовних текстів за фахом. *Містобудування та територіальне планування*, 70, 492–504.
<http://library.knuba.edu.ua/books/zbirniki/02/2019/201970.pdf>
- Полножин, М. М., Максимчук, Н. М. & Омельченко, Л. Ф. (1991). *Теорія і практика перекладу з англійської мови на українську: навчальний посібник*. НМК ВО.
- Рубцова, С. В. (2018). Особливості навчання у співробітництві на заняттях з професійно орієнтованої іноземної мови для студентів галузі будівництва та цивільної інженерії у закладах вищої освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології (Суми СумДПУ імені А. С. Макаренка)*, 6 (80), 251–262.
- Рубцова, С. В. (2023). *Формування в майбутніх інженерів галузі будівництва та цивільної інженерії англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому читанні*. [Дис. докт. філос., Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка].
- Селіванова, О. О. (2006). *Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія*. Довкілля.

Council of Europe (2020), Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume, Council of Europe Publishing. www.coe.int/lang-cefr.

Davydova, N., Nikitchenko, I. (2004). *English for natural sciences*. Parliamentary Publishing House.

Eskey, F. (2005). *Tech talk: Better English through reading in science and technology*. University of Michigan Press ELT.

Koronets, I. V. (2003). *Theory and practice of translation. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): підручник*. Нова книга.

Olikova, M. (2000). *Theory and practice of translation*. Volyn State University.

REFERENCES

- Bihych, O. B., Borysko, N. F., Boretska, H. E. et al. (2013). *Metodyka navchannia inozemnykh mov i kultur: teoriia i praktyka : pidruchnyk dlia studentiv klasychnykh, pedahohichnykh i linhvistychnykh universytetiv*. S. Nikolaieva (Red.). Lenvit.
- Council of Europe (2020), Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume, Council of Europe Publishing. Retrieved from www.coe.int/lang-cefr.
- Davydova, N., Nikitchenko, I. (2004). *English for natural sciences*. Parliamentary Publishing House.
- Eskey, F. (2005). *Tech talk: Better English through reading in science and technology*. University of Michigan Press ELT.
- Karaban, V. I. (2004). *Pereklad naukovoї i tekhnichnoi literatury. Hramatychni trudnoshchi, leksychni, terminolohichni ta zhanrovo-stylistychni problemy*. Nova knyha.
- Koronets, I. V. (2003). *Theory and practice of translation. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): підручник*. Nova knyha.
- Kovaliv, Yu. I. (2007). *Literaturoznavcha entsyklopediia: u dvokh tomakh. Seriia "Entsyklopediia erudyta"*. Tom 2. Vydavnychyi Tsentr "Akademiia".
- Olikova, M. (2000). *Theory and practice of translation*. Volyn State University.
- Panina, O. V. (2018). *Anhliiska mova. Naukovo-tekhnichniy pereklad: konspekt leksii*. KNUBA.
- Petrova, T. I. & Panina, O. V. (2019). Linguistic analysis of homonymic forms and their classification to ensure better quality of "mature reading" of the English texts for professional purposes. *Mistobuduvannya ta terytorial'ne planuvannya*, 70, 492–504. <http://library.knuba.edu.ua/books/zbirniki/02/2019/201970.pdf>
- Poliuzhyn, M. M., Maksymchuk, N. M. & Omelchenko, L. F. (1991). *Теорія і практика перекладу з англійської мови на українську: навчальний посібник*. NMK VO.
- Rubtsova, S. V. (2018). Osoblyvosti navchannia u spivrobotnytstvi na zaniattiakh z profesiino oriientovanoi inozemnoi movy dlia studentiv haluzi budivnytstva ta tsyvilnoi inzhenerii u zakladakh vyshchoi osvity. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii (Sumy SumDPU imeni A. S. Makarenka)*, 6 (80), 251–262.
- Rubtsova, S. V. (2023). *Formuvannia v maibutnikh inzheneriv haluzi budivnytstva ta tsyvilnoi inzhenerii anhломovnoi leksychnoi kompetentnosti u profesiino oriientovanomu chytanni*. [Dys. dokt. filos., Ternopil'skyi natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni Volodymyra Hnatiuka].
- Selivanova, O. O. (2006). *Suchasna linhvistyka: terminolohichna entsyklopediia*. Dovkillia.

Отримано 19.04.2024 р.